

Tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter

Presentation på SSOF:s konferens
30-31 maj 2023

Uppdraget:

- kartlägga hur många personer som utsatts för mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer på ett sådant sätt att tandvård behövs för att åtgärda skador som uppstår,
- utvärdera tandvårdens förmåga till tidig upptäckt, behandling och dokumentation av skador kopplade till mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer samt analysera och bedöma hur tandvården genom sitt bemötande påverkar personer som utsatts för sådant våld,
- utvärdera om tandvården har tillräcklig kunskap om tandvårdens ansvar för personer som utsatts för våld i nära relationer,
- utvärdera om tandvården i tillräcklig utsträckning agerar och stöder personer som utsatts för mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer,
- utvärdera om tandvården i nuläget samverkar i tillräcklig omfattning med övrig hälso- och sjukvård och socialtjänst när det gäller våldsutsatta,
- analysera och bedöma hur stödet till personer som utsatts för mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i form av ersättning för tandskador kan förstärkas och lämna ändamålsenliga förslag på hur sådana system kan utformas, inbegripet författningsförslag vid behov.

Våldets omfattning och orofaciala skador efter våld

- Var tredje kvinna i världen har någon gång under sin livstid utsatts för fysiskt och/eller sexuellt våld där förövaren är en nuvarande eller tidigare partner.
- Våldsutsatthet i vid mening - cirka 800 000 personer per år i Sverige, varav cirka 460 000 är vuxna och 345 000 är barn.
- Cirka 6 procent av de vuxna patienterna och cirka 14 procent av de barn som tandvården möter under ett år, har erfarenhet av våld.
- Cirka 37 000 vuxna utsätts för grov misshandel i en nära relation under ett år. Det motsvarar cirka 0,5 procent eller cirka 20 000 av de vuxna tandvårdsbesökarna under ett år.
- Orofaciala skador drabbar mellan 3 400 och 8 000 personer varje år

Utvärdering av tandvårdens arbete med våldsutsatta

Utredningen har genomfört en enkätundersökning riktad till folktandvården och till privata tandvårdgivare. Resultatet visar bl.a. att

- Allt fler kliniker ställer frågor om våld till alla vuxna patienter som del i hälsodeklarationen (anamnesen). Vilja och engagemang finns – men man har kommit olika långt.
- Dokumentation sker oftast bara när patienten bekräftar våldsutsatthet eller när det framgår av remiss från hälso- och sjukvården.
- Behovet av utbildnings- och fortbildningsinsatser är stort, såväl om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i ett bredare samhällsperspektiv som om fysiska/kliniska tecken på våld.
- Låg grad av samverkan. Svårt att veta till vilken funktion eller vårdnivå man ska vända sig och osäkerhet om sekretessbestämmelser.

Utredningens bedömningar med anledning av utvärderingen

- tandvården ska omfattas av samma skyldigheter som övrig hälso- och sjukvård i frågor om våld i nära relationer,
- tandvården ska ges möjlighet att ta del av de statliga stimulansmedel som genom överenskommelser mellan regeringen och SKR tillförs övrig hälso- och sjukvård,
- tandvården ska ges förutsättningar att dokumentera tecken på våldsutsatthet oavsett var på kroppen tecknen uppträder.
- frågor om våldsutsatthet ska ställas till samtliga patienter som en del i anamnestagning,
- utbildning, fortbildning och kompetensutveckling ska prioriteras, samt att
- direkta kontaktvägar till övrig hälso- och sjukvård, socialtjänst m.m. ska underlättas.

Utredningens förslag

Tandvårdslagens och tandvårdsförordningens bestämmelser om tandvård för patienter som har behov av särskilda tandvårdsinsatser som ett led i sjukdomsbehandling under en begränsad tid ska kompletteras så att patienter som har behov av särskilda tandvårdsinsatser för orofacial skada till direkt följd av våld omfattas.

Ersättning ska kunna ges för behandling av orofacial skada när övervägande skäl talar för att skadan orsakats av att patienten utsatts för våld på grund av sitt kön, sin sexuella läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck, eller annan jämförbar orsak eller när övervägande skäl talar för att skadan orsakats av att patienten utsatts för våld av en närstående.

Regionernas förhandsbedömning

- Det är svårt att fastställa orsak till traumaskador.
- Regionerna ska inte göra straffrättsliga prövningar. Regionen tar del av behandlarens dokumentation i journal och andra tillgängliga handlingar i form av t.ex. remiss från sjukvården eller socialtjänst, eller polisanmälan.
- Inget formellt krav på polisanmälan. Det skulle utesluta många våldsutsatta och inte leda till fler riktiga beslut.
- Beviskravet ska inte ställas alltför högt; övervägande skäl räcker. Samma beteckning på beviskrav förekommer bl.a. inom arbetsskadeförsäkringen.

Finansiering, genomförande m.m.

- Ikraftträdande 1 juli 2024
- Regionernas kostnader cirka 120 miljoner kronor/år. Belastningen på det statliga tandvårdsstödet beräknas minska med cirka 72 miljoner kronor. Det innebär att reformens nettokostnad beräknas till cirka 48 miljoner kronor.
- Därutöver 5 miljoner kronor årligen till regionerna för att fler patienter ska kunna erbjudas behandling vid tandvårdsrädsla.
- Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att cirka två år efter bestämmelsernas ikraftträdande följa upp hur de tillämpats.

Tack!